

سرشناسه: بهمنی، مهرداد، ۱۳۲۷-

عنوان و نام پدیدآور: ساختمان مشروطه: روایت‌های مرمت و بهسازی مجلس شورای ملی سابق

نویسندگان مهرداد بهمنی، سارا کریمی، ویراستار و مدیرتولید: حمیدرضا تختی

مشخصات نشر: اصفهان: نقش مانا: معمارنت ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: [۲۳۰]، ص: ۹۰، مصور (رنگی)، جدول.

شابک: 978-600-5956-58-0

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: ایران. مجلس شورای ملی

موضوع: Iran. Majles-e Shora-ye Meli

موضوع: ساختمان‌های تاریخی -- ایران -- تهران -- نگهداری و مرمت

موضوع: Historic buildings-- Conservation and restoration-- Iran-- Tehran

شناسه افزوده: کریمی، سارا، ۱۳۶۳-

رده‌بندی کنگره: ۹۱۳۹۷ ب/NAV۴۲۱

رده‌بندی دیویی: ۷۲۸/۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۰۶۵۰۶

سیا ختمان مشروط

روایت های مرمت و بازسازی
مجلس شورای ملی سابق

www.mh.com

ساختمان مشروطه

نویسندگان: مهرداد بهمنی، سارا کریمی

ویراستار و مدیر تولید: حشمت الله انتخابی

حروف نگاری: فاطمہ وکیلی صادقی

گرافیک و صفحہ آرائی: رعنا رضوی سلماسی، میترا قاسمی

صفحه آرایي نهایی: مرضیه کوچکزاد

نمونه خوانی: نگار گودرزی

چاپ نخست: ۱۳۹۷ تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی و چاپ: آرمان صحافی: بابک

© کلیه حقوق محفوظ است.

ISBN: 978-600-5956-58-0 شابک: ۹۷۸۶۰۰۵۹۵۶۵۸۰

پیشگفتار

سنت تاریخ فرهنگی، اصل قانونمندی تاریخ و نگارش روشمندی آن را به چالش کشیده است، چرا که به نظر بنیانگذاران این رویکرد در پرداختن به گذشته با هدف رسیدن به آینده، لحظه حال فراموش می‌شود. لحظه حال از آن هستی‌های انسانی واقعاً موجودی است که هر دم اراده می‌کند و با کنش اراده‌مند خود به تاریخ جهت می‌دهند. این هستی‌های انسانی را نمی‌توان فقط ذیل مفاهیم انتزاعی مانند دولت که از اندیشه سیاسی برخاسته است، طبقه‌بندی کرد. ایقان حقوق‌دان، کسبه، مهندس، پزشک، اندیشمند، خانه‌دار، کارگر، هنرمند و حتی بیکاران، از کارافتادگان یا خیابان‌خواب‌هایی هستند که با مجموعه‌ای از ویژگی‌های مشخص و موقعیتی محدود، دست به عمل می‌زنند. عمل آنها در هر موقعیت، تاریخ جامعه‌ای را که در آن زندگی می‌کنند رقم می‌زند.

با این نگاه، رفتن به سراغ تاریخ یک پروژه مرمت - که کمی بیش از دو دهه از آن گذشته - مستدل می‌شود. ما می‌خواهیم تاریخ نزدیک را با تاریخ بناها بنگاریم، زیرا که بنا می‌ماند و بقای آن پررنگ‌ترین نشانه‌ای است که آنچه را نوشته شده است مستند می‌سازد.

خوبه این کار را انجام دادیم؟

هرچه پروژه - مت مجلس شورای ملی با عکس، فیلم و صورت‌برداری از مکاتبات و جلسات مستند ساز - شده بود، اما هنگامی که در سال ۱۳۹۲ به دعوت مسؤولان وقت اداره ساختمان مشروطه از این ساختمان بازدید شد، این واقعیت به چشم آمد که افزون بر عدم انتقال تاریخ شفاهی بنا به مرمتگران به بهره‌برداران، تاریخ مکتوب بنا، عکس‌ها و نقشه‌ها و صورت‌جلسات و دیگر مستندات در انبارهای نهادهای مربوط گم شده یا از بین رفته بود. بنابراین نگارش چگونگی مرمت این بنا با تهیه آرشیمی از مستندات به جای مانده و جبران خلأهای آنها آغاز شد. گردآوری عکس‌ها و مکتوبات از شرکت‌ها، ادارات و حتی افراد دست‌اندرکار پروژه به ما یاری کرد که بخشی از آنچه را مستند شده بود باز به چنگ آوریم.

در مرحله بعدی، گردآوری روایت‌های افراد و نیروهای بازیگر در پروژه به ما کمک کرد که چهار نیروی تأثیرگذار بر این رویداد را شناسایی کنیم. وزن تمام این نیروها در این تاریخ یکسان است و روایت‌های آنها تصویری کلی از این واقعه را به دست می‌دهد. در روایت کارفرما چگونگی شکل‌گیری تصمیم مرمت ساختمان و احیای بنایی ملی

بر کسی پوشیده نیست که در دوره معاصر بایگانی‌های ایران چقدر فقیر شدند و اغلب آنچه گرد آمده یا نگاشته شده است، چارچوب نگاه سوژه غربی به پدیده‌های اینجایی دارد. بیرون آمدن از این چارچوب و به خود نگریستن، ضرورت زمانه ماست. زمانه‌ای از مشروطه تاکنون که تحولاتی چون انقلاب، کودتا و جنگ را در بر می‌گیرد و مدرنیته ایرانی را شکل می‌دهد. تحولاتی که جز روزنامه‌ها، زندگینامه‌های محدود چیز چندانی از آنها به دست نداریم و نمی‌دانیم آنچه که در بافت نقش نیروهای مختلف در آنها می‌گوییم، منصفانه است یا نه.

شاید باید کسی باشد که تاریخ نزدیک را بنویسد.

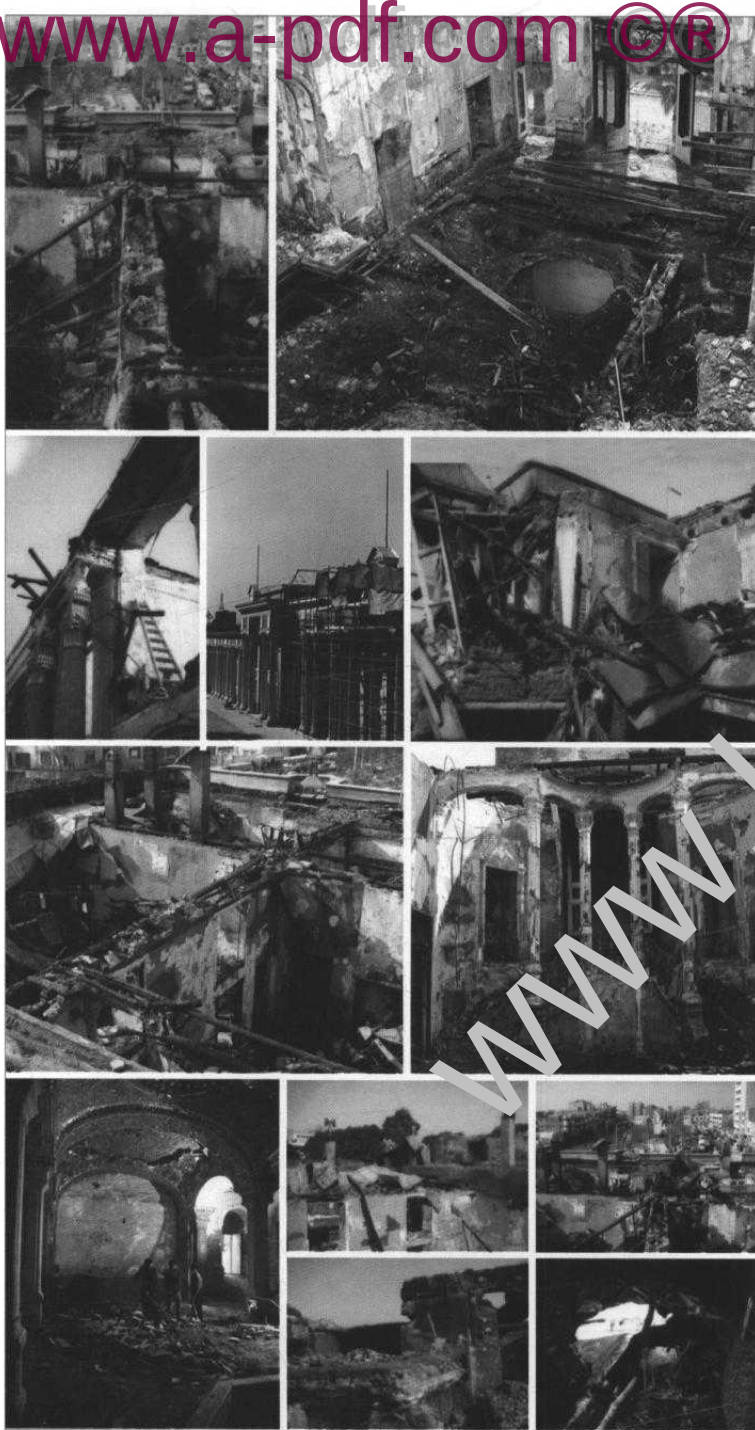
تاریخ نزدیک، تاریخ آدم‌هایی است که هنوز زنده‌اند، تاریخ داغ‌خند هه گذشته که گرد سرد گذر زمان کم‌کم بر آن می‌نشیند، شخصیت‌هایش یک‌یک از صحنه حذف می‌شوند و آنچه ساخته‌اند، به سبب کهنگی به سرعت به‌سوی زوال می‌روند یا با گذر زمان تغییر می‌کند. آنگاه دیگرانی می‌آیند که تاریخ آنها را می‌نویسند، از روی نشانه‌ها و آثار بهره بردن از آرشیه‌های مستنداتی که از عملکردشان به جای مانده باشد.

اما چرا تاریخ نزدیک مهم است؟

تاریخ نزدیک را می‌نویسیم که به دو نیاز پاسخ دهیم؛ یکی آنچه را انجام داده‌ایم، مستند می‌کنیم و دیگر آنکه کنشگران تاریخی را به پرسش می‌کشیم و استدلال آنها را ارائه می‌دهیم. به این ترتیب سوژه ایرانی بی‌هیچ واسطه خواهد گفت که چرا چنین کرده است. چون به بازیگران مختلف هنوز دسترسی داریم، روایت‌های مختلف و گاه متناقض آنها را از رویداد گرد می‌آوریم. آنگاه می‌توانیم دلایل طرف‌های مختلف را کنار هم بگذاریم و برای اینکه «چرا این‌گونه شد؟» نظریه خود را پیدا کنیم.

اما این‌گونه از تاریخ‌نویسی را بر چه پایه‌ای استوار کرده‌ایم؟

جریان مسلط بر تاریخ‌نویسی دوران جدید (فلسفه تاریخ)، تاریخ را جریانی نظام‌مند روایت می‌کرد و بر منطق علت و معلولی رویدادهایی تمرکز داشت که در پیشرفت خطی به سوی آینده می‌رفتند. در این شیوه کارکرد تاریخ، انباشت تجربه‌ها بود که می‌کوشید قانونمندی‌یی را بیابد که با توسل به آن بتوان برای آینده برنامه‌ریزی کرد. در این نوع از تاریخ، عنصر سیاست و در رأس آن دولت بسیار مهم بود، زیرا که پیروزی‌ها و شکست‌های سرزمینی که خود را حول ضمیمه «ما» انسجام بخشیده بود، با زمامداری دولت محقق می‌شد.

ترسیم می‌شود. در روایت مشاور نحوه نگاه به تاریخ بنا و انتخاب رویکرد مرمتی تشریح می‌گردد. در روایت اجرا چگونگی انتخاب مجری، مهارت‌ها و ویژگی‌های آن و راه حلی که برای برون‌رفت از پالاش تخصص مرمتی به کار گرفته شد، توضیح داده می‌شود و در نهایت کسانی که کار بدون واسطه مرمت را انجام دادند، تعریف می‌کنند که چطور به این پروژه پیوستند، بر آن تأثیر گذاشتند و از آن تأثیر پذیرفتند. در این چهار روایت لوح هر راوی حفظ شده است و چون همه روایت‌ها حول محور یک موضوع نگاشته شده‌اند، گاه با تکرار بخشی از ماجرا از زاویه نگاههای متفاوت روبه‌رو می‌شویم. کتاب بخش واپسینی دارد که چگونگی نگهداری از عمارت را به زبانی فنی توضیح می‌دهد و دستور کاری پیشنهادی برای ساکنان آینده آن بر جا می‌گذارد.

در تهیه متن کتاب ابتدا مصاحبه‌ها انجام شد و سپس از پیاده و تصحیح و تکمیل کردن مصاحبه‌ها، به متن کتاب تبدیل شد. آنگاه ویراست محتوایی و نگارشی انجام گرفت و در نهایت بخشی از کتاب شد.

بخش تاریخی کتاب مطالعه مفصلی از تاریخ عمارت، دست می‌دهد و می‌کوشد تا پیشینه و مراحل تکوین بنا را تا زمان مرمت در اختیار مخاطب قرار دهد. شخصیت اصلی این کتاب عمارت مجلس شورای ملی است که در سکوت، روایت‌های گوناگون را حمل می‌کند.

در پایان باید از کسانی که ما را در تهیه این کتاب یاری کردند یاد کنیم. مرمت اجرای طرح مجموعه بهارستان، جلال صادقی، همچنین اعضای شورای راهبری آقایان منوچهر فلامکی، علی اکبر سعیدی، حمیدرضا سپهری؛ مشاوران پروژه ایرج کلانتری، حسین شیخ زین‌الدین، فرامرز پارسی و علی پازوکی که در مصاحبه‌های گروهی و فردی حضور پیدا کردند و همچنین آقایان عبدالله انوار و اسکندر مختاری که در طول مستندسازی و تهیه کتاب ما را یاری رساندند.

از آقایان کامران عدل، حسن باستانی، محمدرضا شیرازیان، بهمن تقی‌زاده مطلق نیز که بسیاری از اسناد، نقشه‌ها، عکس‌ها و... را در اختیار ما گذاشتند، سپاسگزاریم. همچنین از استادکاران مرمت و بازسازی آقایان علی‌اصغر آبانگر، ذبیح‌الله معصومی، زنده‌یاد عزیزالله حاج میرزا، علی پازوکی و علی نوری که روایت خود را از انجام این کار برای ما بازگو کردند، سپاسگزاری می‌کنیم.

و سرانجام از ریاست وقت مجلس حجت‌الاسلام و المسلمین علی‌اکبر ناطق نوری که در مسیر نگارش این کتاب با بیان خاطرات حوزه کارفرما، چگونگی شکل‌گیری اراده سیاسی برای انجام پروژه را آشکار کردند، قدردانی می‌کنیم.

فهرست

۷۳	از آتش سوزی ۱۳۱۰ تا دوران فطرت ساختمان	۱۳	مقدمه
۷۵	دوران فطرت ساختمان	۱۷	۱. روایت کارفرما
۷۸	تخریب بخش شرقی ساختمان	۱۹	وین-دسامبر ۱۹۹۴ (آذر ۱۳۷۳)
۸۰	تغییرات عمده در نمای جنوبی	۲۲	تهران (آذرماه ۱۳۷۳)
۸۳	تغییرات عمده در فضای پارلمان و ورودی خبرنگاران	۲۶	تصمیمی برای تصمیم سازی
۸۴	اضافه شدن تزیینات داخلی	۳۰	ورود مجری و انتخاب مشاور
۸۴	پر کردن و مسدود کردن برخی فضاها	۳۳	تشکیل شورای راهبری
۸۷	دوره بعد از انقلاب اسلامی	۳۵	۲. روایت مشاور
۸۸	جدول زمان بندی رویدادهای تاریخی دوره های مجلس	۴۱	روایت مشاور
۹۹	د آید طراحی	۴۲	مطالعات تاریخی
۹۹	معماری های ساختمان	۴۲	ساخت باغ و عمارت بهارستان
۱۰۳	آسایش بنا	۵۰	باغ بهارستان
۱۰۳	نم	۶۲	عمارت بهارستان
۱۰۴	ترک	۶۸	عمارت بهارستان در کسوت مجلس
۱۰۶	مشکلات ستون ها	۷۰	سایر عمارت ها
۱۰۷	مشکلات طاق ها	۷۰	تغییرات از دوران مشروطیت تا آتش سوزی سال ۱۳۱۰
۱۰۸	مشکلات دیوارها و جرزها	۷۲	به توپ بستن مجلس و تعمیرات پس از آن
۱۰۹	مشکلات نازک کاری ها		ساختمانی بر روی حمام
۱۱۱	مشکلات بام		
۱۱۲	طراحی		

۱۸۰	استادکاران چوب	۱۱۷	۳. روایت اجرا
۱۸۳	استادکاران آجر	۱۱۹	مدیریت پروژه *
۱۸۵	استادکاران سنگ و کاشی	۱۲۱	رفع خطر
۱۸۶	مرمتگران لوسترها	۱۲۴	رطوبت
		۱۲۴	موربانه
۱۹۳	۵. کاربری‌های جدید	۱۲۶	سازه
۱۹۵	برنامه‌ریزی برای کاربری جدید ساختمان	۱۳۰	تأسیسات
۲۰۹	۶. نگهداری ساختمان	۱۳۲	تزئینات
۲۱۱	برنامه مدیریت نگهداری ساختمان	۱۳۲	چوب
		۱۴۰	آیینه
۲۱۵	سخن آخر	۱۴۰	گچبری
		۱۴۵	آجر
۲۲۱	منابع	۱۴۸	کاشیکاری
۲۲۱	کتاب و مقالات	۱۵۱	تزئینات فلزی
۲۲۲	مصاحبه‌ها	۱۵۵	سنگ
		۱۵۸	مبلمان
۲۲۵	ضمایم	۱۵۸	مبل
۲۲۷	نیرنگ‌ها اثر در مرمت و بازسازی مجلس	۱۵۸	میز
۲۲۷	فهرست همکاران مجلس شورای اسلامی	۱۶۲	فرش
۲۲۷	فهرست همکاران وزارت مسکن و شهرسازی	۱۶۲	لوستر
۲۲۷	فهرست شورای راه‌ری طرح	۱۶۶	محوطه‌سازی
۲۲۷	فهرست همکاران مجری طرح	۱۶۸	مستندسازی
۲۲۷	فهرست همکاران مهندسان مشاور باوند		
۲۲۸	فهرست پیمانکاران اجرایی	۱۷۳	۴. روایت استادکاران
		۱۷۵	روایت استادکاران
		۱۷۵	استادکاران آینه‌کار و گچبر